

УДК 398.41:82-32](083.71)(477)“18/19”
DOI <https://doi.org/10.15407/mue2022.21.103>

ЯГЕЛО СВІТЛАНА

кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри українознавства, учений секретар Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (Львів, Україна).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9990-1022>

YANELO SVITLANA

a Ph.D. in Philology, an associate professor at the Department of Ukrainian Studies, Scientific Secretary of Danylo Halytskyi Lviv National Medical University (Lviv, Ukraine).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9990-1022>

Бібліографічний опис:

Ягело, С. (2022) Демонологічне оповідання: дефініція та історія терміна. *Матеріали до української етнології*, 21 (24), 103–111.

Yahelo, S. (2022) Demonological Story: Definition and History of the Term. *Materials to Ukrainian Ethnology*, 21 (24), 103–111.

© Видавництво ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2022. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

ДЕМОНОЛОГІЧНЕ ОПОВІДАННЯ: ДЕФІНІЦІЯ ТА ІСТОРІЯ ТЕРМІНА

Анотація / Abstract

У фокусі уваги дослідження перебуває жанр демонологічного оповідання, відстежується його стратифікація, а також питання етимології терміна та історія його функціонування. Побутування терміна і його змістове навантаження розглядаються в історичній ретроспективі: від часів, коли активізувалася увага до демонологічної традиції як такої, тобто від початку ХІХ ст., від утворення гуртка «Руська трійця». Не слід забувати, що її представник Я. Головацький значною мірою окреслив орієнтири щодо питання диференціації народної прози ще в другій половині ХІХ ст. Пізніше цієї проблематики торкалися й інші визначні представники української культури, зокрема представник цього ж гуртка І. Вагилевич, а згодом М. Драгоманов, І. Франко, В. Гнатюк, Ф. Колесса.

У статті простежуються тенденції в дефініції жанрового різновиду демонологічного оповідання від межі ХІХ–ХХ ст. як періоду, що характеризувався початком сприйняття й розуміння демонологічних наративів, а також спроб їхньої класифікації і систематизації та наукового обґрунтування й осмислення. Не залишається поза увагою і класифікація текстів у фольклористиці за радянських часів та в сучасну епоху. **Мета** статті – простежити процес входження у фольклористичну науку терміна «демонологічне оповідання» на позначення народних творів про зустріч людини з демонічною істотою. Показано межі його використання; окреслено орієнтири в дефінітивному питанні; з'ясовано специфіку демонологічних оповідань як жанрового різновиду в контексті неказкової прози. У статті використано загальнонаукові методи аналізу та синтезу.

Історичний метод допоміг виявити, простежити та проаналізувати спроби теоретичного усвідомлення творів демонологічного змісту українських дослідників усної словесності, а також учених пострадянського простору.

Ключові слова: демонологія, демонологічне оповідання, жанр, сюжет, мотив.

The research is focused on the genre of the demonological story, its stratification is studied, as well as the issue of the etymology of the term and the history of its functioning. The origin of

the term and its content are considered in historical retrospective, from the times when attention to the demonological tradition as such has lived up, that is, from the early 19th century, the period of creation of the *Ruthenian Trinity* circle. It should not be forgotten that its representative Ya. Holovatskyi has described mainly the guidelines for the differentiation of folk prose in the mid to late 19th century. Later other prominent representatives of Ukrainian culture have also studied such problems. These are, in particular, a member of the same circle I. Vahylevych, and later M. Drahomanov, I. Franko, V. Hnatiuk, F. Kolessa.

The trends in the definition of the genre variety of the demonological story from the turn of the 19th to the 20th centuries are considered in the article. The period has been characterized by the beginning of the perception and understanding of demonological narratives, as well as attempts of their classification, systematization and scientific justification and comprehension. Classification of the texts in Folkloristics during the Soviet period, as well as in the modern times, is not left out of consideration in the study. The **purpose** of the article is to trace the process of entering the term *demonological story* into folkloristic science to denote folk works about the meeting of a person with a demonic creature. The limits of its use are shown; the landmarks in the definitive question are outlined; the specificity of demonological stories as a variety of genre in the context of non-fairy-tale prose is clarified. The general scientific methods of analysis and synthesis are used in the article.

The historical method has helped to identify, trace and analyse the attempts of theoretical comprehension of the works of demonological content by Ukrainian researchers of oral literature, as well as the post-Soviet space.

Keywords: demonology, demonological story, genre, plot, motif.

Кожен твір народної демонології носить певну частину духовного життя народу, розкриває його багатий внутрішній світ. Персонажі оповідної традиції демонологічного змісту пов'язані з живим народним світоглядом та сучасними побутовими реаліями. Давні вірування про добрих чи злих істот – русалок, мавок, диких баб, домовиків, утоплеників, чортів, вовкулак, відьом, знахарів тощо – поширені на всій території України, наявні в активному функціонуванні населення й формують пов'язані з ними розповіді.

Зацікавлення українською оповідною демонологічною традицією активізувалося на початку XIX ст. з утворенням гуртка «Руська трійця». Певні орієнтири в плані диференціації народної прози окреслив у другій половині XIX ст. представник цього товариства Я. Головацький. Учений, досліджуючи міфологію давніх слов'ян, весь емпіричний матеріал, зібраний під час багатьох експедицій, об'єднував терміном «баснословіє» [7]. У своїх працях Я. Головацький та І. Вагилевич класифікують демонологічні наративи за принципом змістового наповнення тексту й називають «легендами», проте визначення жанру не подають. Такої ж думки дотримувався і М. Драгоманов. Дослідник працював над виокремленням спільних тем, сюжетів, мотивів народної прози, але також не дав чіткої жанрової дефініції. У роботі «Замітки про систематичне видання творів української народної сло-

весності» [15, с. 98] він використовував терміни «оповідання» і «переказ» на позначення однотипних текстів. Науковець зазначав, що «сі оповідання та перекази укладаються в природні рубрики відповідно природним розділам світогляду, людського життя та вживання слова» [15, с. 98]. Відповідно до такого трактування М. Драгоманов розповіди демонологічного змісту поділяв на кілька груп: вірування та оповідання про чортів (IV); оповідання про мерців (V); вірування та оповідання про людей з чудесною силою (VI) [15, с. 98]. Класифікація прозових жанрів усної словесності за предметно-тематичним принципом, яку запропонував дослідник, використана в його збірнику текстів «Малоруськія народныя преданія и рассказы» [20], у виданнях Б. Грінченка [9; 10], що значною мірою зумовило особливості майбутніх класифікаційних пошуків.

Одну з найбільш повних і науково обґрунтованих класифікацій фольклорної прози наприкінці XIX ст. запропонував І. Франко, застосувавши принцип поділу народних зразків за літературними формами. Серед жанрів оповідальної творчості він виокремив казки, легенди, новели, фацеції, оповідання міфічні, оповідання про особи, події та історичні місцевості, байки звірячі, притчі й апологи [29; 30]. Розповіді про демонологічних істот дослідник умістив у групу «оповідання мітичні», під якими автор розумів

твори про фантастичні, незвичайні явища та образи, «що становили або й досі становлять предмет живого вірування люду (чари і чарівники, злі духи і т. и.)» [30, с. 2]. І. Франко наголошував на тому, що «для питомої праслов'янської та праруської дохристиянської мітології в них найдеться дуже багато матеріалу; може бути, що якесь зерно тої мітології в них і є...» [30, с. 2]. Отже, науковець перший в українській фольклористиці використав окрему назву на позначення творів демонологічного характеру і дав їм своє визначення. Запропонована І. Франком концепція відображення дійсності у прозових творах лягла в основу класифікації усної народної словесності В. Гнатюка. Демонологічні наративи він виокремив у групу під назвою «міти», об'єднавши «оповідання, в яких говориться про такі фантастичні постаті та явища, що творили або й досі творять предмет живого вірування простолюдина» [8, с. 38]. Як бачимо, дефініція жанру демонологічної народної прози у В. Гнатюка перегукується з трактуванням І. Франка. Отже, обидва дослідники вказували на незвичайність героїв у творах та на активне побутування зразків оповідної демонологічної традиції і збереження вірувань, що лягли в основу народних текстів.

Проблемою визначення жанру народних розповідей про демонічних персонажів цікавився також Ф. Колесса. У контексті розгляду прозових творів він виділяє «оповідання з обсягу демонології». Основною рисою зазначеного жанру народної прози науковець називав фантастичність та «давні вірування про “нечисту силу”, різних духів і демонів, які своїми початками сягають глибоко в передхристиянську добу, хоч підлягли вже значним впливам християнства» [19, с. 137]. Для повнішої характеристики жанру слід додати думку Ф. Колесси, що слухачі такі твори трактують серйозно, «навіть з деякою повагою, тобто, як, наприклад, ліричні пісні духовного змісту або історичні пісні й думи» [19, с. 124].

Отже, дослідники кінця ХІХ – початку ХХ ст. дотримувалися однієї тенденції в дефініції жанрового різновиду демонологічного оповідання, указуючи на змістову основу тексту, яку становлять демонологічні вірування, що й зумовило жанрову специфіку. Цей період можна вважати

початком осмислення демонологічних нарративів, систематизації творів цього жанрового різновиду та спроб їх наукового обґрунтування.

У радянський час в українській фольклористиці домінувала тенденція класифікації зразків народної неказкової прози за способом зображення дійсності. Цього принципу дотримувалися Г. Сухобрус [28] та Л. Дунаєвська [11], які зараховували твори міфологічного, апокрифічного та героїчного змісту до жанру легенди. Відповідно до наведеної класифікації, шляхом окреслення тематичного кола сюжетів, розповіді про демонологічні персонажі науковці вважали міфологічною легендою. Г. Сухобрус такий різновид оповідної традиції означувала як застарілу народну мудрість, оскільки там фіксуються «наївні, неправильні і тому у своїй ідейній суті забобонні уявлення про природу, уявлення, які генетично зв'язуються з обмеженим світоглядом первісних людей» [28]. У вказаному жанрі, зазначає Л. Дунаєвська, відобразилися давні тотемічні, анімістичні та антропологічні уявлення, які з часом втратили свою первісну релігійну основу й набули творчого, часто символічного значення [11, с. 244]. Проте недоліком визначень цих дослідників, як слушно зауважив В. Сокіл, було те, що матеріал, який вони розглядали, «відбиває різні сфери суспільної свідомості – вірування (міфологічні й апокрифічні легенди) й знання (героїчні легенди)» [27, с. 22]. Г. Сухобрус та Л. Дунаєвська у своїх концепціях поділу неказкової прози акцентували на змісті творів, не звертаючи уваги на формальні ознаки, які також виступають вагомими чинниками у визначенні жанру.

О. Дей, розглядаючи дефінітивні питання неказкової прози, критерієм визначення жанрової належності вважав «питому вагу істинного, реального, можливого, чи, навпаки, вигаданого, фантастичного й нереального» [13, с. 7], тобто за основу трактування жанру брав характер стосунку до дійсності. За цим принципом легенди дослідник поділив на шість груп, серед яких вирізняв і міфологічну – розповідь про надприродних істот (русалок, домовиків, перелесників, духів різного типу) [13, с. 15]. Уважаємо, що за тематико-змістовим наповненням науковець виокремив зазначений різновид жанру як споріднений

з демонологічним оповіданням. Розглядаючи цей різновид легенди, О. Дей проаналізував ідейно-змістові та жанрово-стилістичні особливості, проте чіткості в це питання не вніс. Автор зауважив, що побутування згаданого жанру оповідної традиції скоротилося, а в окремих випадках перебуває у стані пасивного збереження в пам'яті старших людей. Припускаємо, що жанр міфологічної легенди, джерела якої сягають демонологічних вірувань, міг розвинутися на основі демонологічного оповідання, яке є одним із найдавніших епічних форм [21], коли його жанрові риси затираються, віддаляючись у часі.

Проблеми своєрідності творів демонологічного змісту та їх взаємозв'язків з іншими жанрами неказкової прози цікавили також С. Мишанича. Досліджуючи народні оповідання, він узяв за основу запропонований І. Франком термін «міфічне оповідання» і використав подібні назви на позначення зразків демонологічної тематики – «міфологічне оповідання», «демонологічна оповідь», «демонологічний меморат», вживав їх у синонімічному значенні, не порушуючи дефінітивного питання [22].

В. Давидюк, досліджуючи особливості неказкової прози, запропонував враховувати єдність форми і змісту, характерну для творів усної словесності [12, с. 25–26], і зауважив, що кожен із російських науковців, визначаючи жанр, послуговується лише одним критерієм (час, епічна позиція оповідача або установка на вірогідність). Користуючись традиційним поділом легенди на три різновиди, твори, сформовані на давніх дохристиянських уявленнях, які з часом втратили свою світоглядну основу й набули суто символічного художнього значення, він назвав «міфологічними легендами» [12, с. 31]. Персонажами цього різновиду легенд, поряд із реальними героями, виступають чудодійні добрі і злі сили, серед яких – лісовики, водяники, русалки, упирі, чаклуни та ін. Науковець зазначив, що «демонічність образів в українському фольклорі не вважається жанровою домінантою» [12, с. 31] і тому такі зразки оповідної традиції не розглядав як окремий жанр. У зв'язку із цим автор запропонував фабулати міфологічного характеру, які в російській фольклористиці називають «бувальщинами», уважати

поширеними в українській фольклористиці легендами міфологічного типу [12, с. 26], на відміну від меморатів – оповідань особистого характеру, які набули набагато більшого поширення. Таке марновірне оповідання-меморат В. Давидюк означив як «міфологічна оповідь» [12, с. 35]; його центром виступає персонаж, точніше «те, що ним видалось, оскільки сам він найчастіше залишається невидимим і вгадується лише за приписуваними йому в народних повір'ях діями» [12, с. 35]. До них учений зарахував демонологічні розповіді про загибель людей, яка спричинена голосом лісовика, чорта тощо. В основі розрізнення цих жанрів автор використовує принципи відношення до дійсності та епічної позиції (для легенди – зовнішня, а для оповідей – внутрішня). Отже, В. Давидюк в українській оповідній традиції виокремив два види міфологічної прози: «міфологічні легенди як сукупність оповідань-фабулатів, звернених у минуле, з традиційними загальновідомими персонажами, які поряд з іншими акумулюють у собі й естетичну функцію, та міфологічні оповіді-меморати, оповідання про порівняно свіжі враження від уявної зустрічі з надприродними істотами і явищами природи» [12, с. 38]. Науковець, використавши досвід російських фольклористів (С. Азбелєв [1; 2], Е. Померанцева [24], К. Чистов [31; 32]), урахувавши змістові ознаки жанру, здійснив спробу виділити демонологічні оповідання («міфічна оповідь») з масиву міфологічної легенди.

У кінці ХХ ст. в українській фольклористиці започатковується нова тенденція у вивченні дефінітивного питання жанрів неказкової прози демонологічної тематики. Так, О. Бріцина, за аналогією до російських дослідників, запропонувала сюжетні утворення про демонологічні персонажі називати термінами «билиця» та «бувальщина». Билицями дослідниця вважає твори «про незвичайні пригоди, зіткнення людини з надприродними істотами» [3, с. 163], у яких підкреслюється достовірність зображеного, а бувальщини – це твори, які ґрунтуються на художній вигадці, але зображують події як достовірні (відображують події як правдиві); пов'язані з «марновірними уявленнями, в них розповідається про незвичайні події, зіткнення людини з надприродними

істотами (відьма, лісовик, домовик, мавка тощо)» [4, с. 240]. О. Бріцина зауважує, що відмінність у наведених дефініціях полягає в тому, що «розповідь у билиці є спогадом безпосереднього учасника або свідка подій» [3, с. 163]. Як бачимо, у визначенні жанрів дослідниця послуговувалася кількома критеріями: вказівкою на вірогідність, епічним ракурсом, стосунком оповідача до подій, проте чіткого розмежування жанрів вона не подала.

Позицію О. Бріциної частково поділяє В. Сокіл. У контексті дослідження легенд та переказів на основі формально-змістових ознак жанру він виокремлює билицю як прозовий народнопоетичний твір, який виник на основі демонологічних вірувань. Персонажами в таких творах виступають демонічні істоти, духи та інша нечиста сила, розповідь ведеться від першої, інколи від третьої особи, описуються теперішні, зрідка недавноминулі події [27, с. 22]. Отже, В. Сокіл, урахувавши формальні ознаки жанру «оповідання», за принципом єдності форми і змісту подав чітку дефініцію жанру неказкової прози демонологічного змісту, яку означив терміном «билиця».

На сучасному етапі розвитку української фольклористики простежується термінологічна нечіткість у визначенні жанрової належності творів демонологічного змісту. В останні роки О. Бріцина дещо переглянула свої погляди щодо цього фольклорного жанру. Дослідниця у співавторстві з Г. Довженок, провівши аналітичні дослідження, констатує, що розповіді, які зображують сучасні фантастичні події (зустрічі з надприродними істотами чи людьми, наділеними надзвичайними здібностями, свідками яких є самі оповідачі чи їх оточення), «мають рефлексії у міфологічних оповідях-спогадах» [5]. Тобто «це демонологічні оповіді про відьом, чарівників, а також про лісовиків, чугайстрів, водяників (болотяників, очеретяників), домовиків (хованців, годованців, хазяїв), вовкулаків, русалок (мавок), мерців, потерчат, зміїв, упирів, страх, блуд, персоніфікації хвороб та інших» [5]. Характерною рисою творів науковці називають достовірність зображуваного, тобто єдність віри оповідача і слухача, що підтримує «не лише інтерес до таких оповідей, а й життя їх в устах народу» [6]. Отже, О. Бріцина та Г. До-

вженок, звузивши змістове коло означеного жанру, використовують лише один термін на його позначення та вказують на активний стан побутування творів такого типу.

На брак належного дослідження жанру звертає увагу також сучасний дослідник фольклору М. Дмитренко. Свій інтерес він проявляє і до жанру «бувальщина». Проаналізувавши деякі фольклорні розвідки із цього питання, науковець зауважив, що в сучасній фольклористиці бувальщина і билиця не можуть бути двома різними жанрами, а билиця як жанр фольклору не існує взагалі [14, с. 154–155]. Під бувальщиною вчений розуміє «реалістичний прозовий фольклорний твір, у якому через оповідь учасника або свідка від першої чи третьої особи зображено дійсні неординарні події, пригоду, випадок, факт, постать недалекого минулого або теперішнього життя на, як правило, чітко визначеній локалізованій території» [14, с. 155]. Таким чином, на відміну від інших українських дослідників, які зважали передусім на фантастичність у жанрі, М. Дмитренко вказує на реалістичність зображуваного й наводить формальні ознаки, які споріднюють бувальщину з народним оповіданням.

Отже, все-таки простежується спроба окреслити жанр української неказкової прози на демонологічну тематику. Використавши досвід російської фольклористики, дотримуючись різних принципів класифікації, науковці спробували знайти вирішення цього дефінітивного й термінологічного питання і відтак сформувався тенденція означувати твори демонологічної тематики терміном «билиця». Проте така механічна взаємозаміна неможлива, оскільки «жанровий склад фольклору, характерний для одного народу, не може механічно переноситися у склад фольклору іншого народу» [26, с. 147].

Проблема жанрового визначення оповідної прози демонологічного змісту розроблялася й у зарубіжному народознавстві. Активне зацікавлення жанрами неказкової прози, зокрема оповідною демонологічною творчістю, простежується на початку 60-х років ХХ ст. У той час проблемі класифікації неказкової прози була присвячена Міжнародна будапештська нарада (1963), на якій комісія з неказкової прози запропонувала укласти

загальноєвропейський каталог цих жанрів, а також VII Міжнародний конгрес антропологів та етнографів, що відбувся в Москві в 1964 році. Згадані симпозиуми стали своєрідним підсумком багатолітньої роботи європейських дослідників (А. Аарне, М. Андреева, Л. Сімонсуурі, Я. Сінінге, Тільхагена, С. Томпсона та ін.), які працювали над систематизацією народної прози ще з початку ХХ ст. Як стверджує С. Азбелєв, вивчення оповідної традиції в цей період залежало від специфіки матеріалу [2, с. 176]. На з'їздах науковці окремою групою виділили жанр «міфічні оповідання» для позначення творів про надприродних істот і сил [2, с. 181–182]. Як бачимо, уже в той час згадані твори розглядаються як самостійна група народної неказкової прози, відокремлена від жанрів легенди і переказу. Використовуючи термін «міфічне оповідання», дослідники вказують на жанрову специфіку цих зразків і їх відмінність від інших груп творів оповідної традиції. У 70–80-х роках ХХ ст. у фольклористиці з'явилося чимало праць, що стосувалися диференціації жанрів неказкової прози. У 1973 році у Фрайбурзі відбулася міжнародна нарада, присвячена вивченню цього фольклорного пласта. Одним із центральних питань заходу була проблема дослідження і класифікації демонологічних розповідей. Згодом при Фрайбурзькому університеті створено комісію з вивчення цього жанру усної прози в міжнародному масштабі.

Варте уваги дослідження оповідної народної традиції К. Чистова, який запропонував виокремити жанри неказкової прози за кількома критеріями: а) ознака часу, б) ознака локальної прикріпленості чи неприкріпленості, в) наявність чи відсутність надприродних персонажів, г) ставлення оповідача до подій, що лежать в основі твору [32, с. 21]. На основі цього принципу дослідник визначив, що «розповіді за участю надзвичайних персонажів зазвичай називаються биличками» [32, с. 22]. Науковець, користуючись категорією часу, названий жанр неказкової прози зараховував до легенд про святих. Важливо, що К. Чистов, хоча й не виділив демонологічні наративи як самостійний жанр народної прози, все ж таки подав його дефініцію та звернув увагу на його функціональну природу.

Проблему вивчення жанрового складу народних оповідних творів демонологічної тематики розглядали також представники інших країн колишнього радянського союзу. Так, в абхазькому фольклорі розповіді про зустрічі людей з різними надзвичайними силами (дзилзан – істота ріки та води, абнаоуаю – лісові люди тощо) називали «міфами-биличками» [16, с. 203] і вказували на живе побутування творів, «про зустріч людей з тими чи іншими духами» [23, с. 204]. У білоруській оповідній традиції простежується тенденція розглядати жанри демонологічного змісту у зв'язку з казковим епосом. Їх називають «биличками» або використовують термін «страхи» за принципом зображення у них персонажів – міфічних істот [17, с. 65]. Для систематизації жанрів неказкової прози в литовській фольклористиці використовують європейську класифікацію, згідно з якою фольклорні наративи, що зображають міфологічних персонажів, називають «міфологічними оповідями» [18, с. 7]. Можна твердити, що в народознавчій науці в країнах пострадянського простору існував різнобій у термінології щодо дефінітивного питання жанрової належності творів демонологічного змісту. Зазначені твори, застосовуючи різні критерії розмежування жанрів, відносили то до казки, то до легенди або розглядали як самостійний різновид оповідної традиції.

Отже, в українській фольклористиці окреслена проблема декларувалася неодноразово; помітний плюралізм поглядів щодо номінування та дефініції жанру оповідань демонологічного змісту у зв'язку з «різничитанням» їх характерних ознак. Проте загальновизнаного жанрового розподілу та загальноприйнятої дефініції поки що не існує, оскільки науковці, виокремлюючи різні домінантні (жанротвірні) риси та дотримуючись різних принципів поділу на жанри, не дійшли згоди щодо існування оповідань демонологічного змісту як окремого фольклорного жанру. Тому, використовуючи напрацювання українських фольклористів кінця ХІХ – початку ХХІ ст. (І. Франка, В. Гнатюка, Ф. Колесси, О. Бріціної, В. Сокола), а також беручи за основу систему диференціації жанрів К. Чистова, яка є «узагальненням роботи низки науковців» [12, с. 19], ґрунтуючись насамперед на національному матеріалі за-

для кращої диференціації прозових жанрів, пропонуємо розповіді про зустріч та контакт людини з демонічними істотами розглядати як жанровий різновид народного оповідання та називати «демонологічними оповіданнями» [33]. Використання такого терміна буде доцільним на означення прозових творів, основним змістовим наповненням яких є демоноло-

гічні вірування, уявлення, конфлікт людини з демонічною істотою, що відбувся в теперішньому, зрідка недавньому часі, оповідь у якому ведеться здебільшого від першої особи (інколи третьої), де оповідач одночасно є учасником або свідком події. Зв'язок із демонологічними віруваннями та повір'ями забезпечує побутування творів дотепер.

Джерела та література

1. Азбелев С. Отражение действительности в преданиях, легендах, сказаниях. *Прозаические жанры фольклора народов СССР: тезисы доклада Всесоюзной научной конференции (21–23 мая 1974 г., г. Минск)*. Минск, 1974. С. 96–110.
2. Азбелев С. Проблемы международной систематизации преданий и легенд. *Русский фольклор*. Москва ; Ленинград, 1966. Т. 10. С. 176–196.
3. Брицина О. Билиця. *Українська літературна енциклопедія*. Київ, 1988. Т. 1. С. 163.
4. Брицина О. Бувальщина. *Українська літературна енциклопедія*. Київ, 1988. Т. 1. С. 240.
5. Брицина О., Довженко Г. Українські епічні прозові наративи. URL : <http://ukrainforever.narod.ru/ukrproza.html>.
6. Бугера І. Звичаї та вірування Лемківщини. (Бібліотека Лемківщини). *Наш Лемко*. Львів, 1939. Чис. 15. 40 с.
7. Виклади давньослов'янських легенд, або міфологія, укладена Я. Ф. Головацьким. Київ : Довіра, 1991. 94 с.
8. Гнатюк В. Українська народня словесність (в справі записів українського етнографічного матеріалу). Відень, 1916. 45 с.
9. Гринченко Б. Д. Этнографические материалы, собранные в Черниговской и соседних с ней губерниях : в 3 т. Вып. 1: Рассказы, сказки, предания, пословицы, загадки и пр. Чернигов, 1895. 308 с.
10. Гринченко Б. Д. Этнографические материалы, собранные в Черниговской и соседних с ней губерниях : в 3 т. Вып. 2: Рассказы, сказки, предания, пословицы, загадки и пр. Чернигов, Чернигов, 1897. 390 с.
11. Грицай М. С., Бойко В. Г., Дунаєвська Л. Ф. Українська народнопоетична творчість. Київ : Наукова думка, 1983. 357 с.
12. Давидюк В. Українська міфологічна легенда. Львів : Світ, 1992. 176 с.
13. Дей О. Легенди та перекази. *Легенди та перекази*. Київ : Наукова думка, 1985. С. 7–36.
14. Дмитренко М. Українська фольклористика: історія, теорія, практика. Київ : Народознавство, 2001. 576 с.
15. Драгоманов М. Замітки про систематичне видане творів української народної словесности. *Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство*. Львів, 1899. Т. 1. 260 с.
16. Зухба С. Жанровый состав абхазкой народной несказочной прозы. *Прозаические жанры фольклора народов СССР : тезисы доклада Всесоюз. науч. конф. «Прозаические жанры фольклора народов СССР» (21–23 мая 1974, г. Минск)*. Минск, 1974. С. 203–204.
17. Кабашников К. До характеристики жанрового складу білоруської народної прози. *Народна творчість та етнографія*. 1974. № 4. С. 59–68.
18. Кербелите Б. Типы народных сказаний: структурно-семантическая классификация литовских этиологических, мифологических сказаний и преданий. Санкт-Петербург : Европейский дом, 2001. 605 с.
19. Колесса Ф. Українська усна словесність : загальний огляд і вибір творів. Львів, 1938. 644 с. (Науково-популярна бібліотека товариства «Просвіта»; Ч. 1–4).
20. Малорусские народные предания и рассказы. Свод Михаила Драгоманова. Киев, 1876. 434 с.
21. Мелетинский Е. М. Народный эпос. *Теория литературы. Основные проблемы в историческом освещении. Роды и жанры литературы*. Москва, 1964. С. 50–96.
22. Мишанич С. В. Усні народні оповідання: питання поетики. Київ : Наукова думка, 1986. 327 с.

23. Муродов О. Особенности таджикских демонологических рассказов. *Прозаические жанры фольклора народов СССР: тезисы доклада на Всесоюз. науч. конф. «Прозаические жанры фольклора народов СССР» (21–23 мая 1974 г., г. Минск)*. Минск, 1974. С. 204–205.
24. Померанцева Э. В. Русская устная проза : учебное пособие по спецкурсу для студентов пед. ин-тов по спец № 2101 «Русский язык и литература». Москва : Просвещение, 1985. 272 с.
25. Пропп В. Жанровый состав русского фольклора. *Русская литература*. 1964. № 4. С. 58–76.
26. Пропп В. Я. Фольклор и действительность. Москва : Наука, 1989. 233 с.
27. Сокіл В. Народні легенди та перекази українців Карпат. Київ : Ін-т народознавства НАН України, 1995. 157 с. (Препринт. НАН України, Ін-т народознавства).
28. Сухобрус Г. Легенди та перекази. Українська народна поетична творчість. Київ, 1958. Т. 1. С. 401–423.
29. Франко І. Людові вірування на Підгір'ї. *Етнографічний збірник*. Львів, 1898. Т. 5. С. 160–218.
30. Франко І. Передмова до збірки «Галицькі народні казки. В Берліні пов. Бродського із уст народа списав Осип Роздольський». *Етнографічний збірник*. Львів, 1895. Т. 1. С. 1–3.
31. Чистов К. В. К вопросу о принципах классификации жанров устной народной прозы. *Материалы VII Международного конгресса антропологических и этнографических наук (3–10 авг. 1964 г., г. Москва)*. Москва, 1964. 10 с.
32. Чистов К. В. Прозаические жанры в системе фольклора. *Прозаические жанры фольклора народов СССР: тезисы доклада на Всесоюзной научной конференции (21–23 мая 1974, г. Минск)*. Минск, 1974. С. 6–31.
33. Ягело С. Жанрова дефініція демонологічних оповідань. *Spheres of culture*. 2016. Vol. XV. P. 114–124.

References

1. AZBELEV, Sergei. Reflection of Reality in Traditions, Legends, and Tales. In: *Prose Genres of Folklore of the USSR Peoples: Theses of Papers of the All-Union Scientific Conference «Prose Genres of Folklore of the USSR Peoples» (May 21–23, 1974, Minsk)*. Minsk, 1974, pp. 96–110 [in Russian].
2. AZBELEV, Sergei. Problems of International Systematization of Stories and Legends. In: *The Russian Folklore*. Moscow; Leningrad, 1966, vol. 10, pp. 176–196 [in Russian].
3. BRYTSYNA, Oleksandra. Bylytsia. In: Ihor DZEVERIN, editorial board's chairperson. *The Ukrainian Literary Encyclopedia: In Five Volumes*. Kyiv, 1988, vol. 1 (A–Г), p. 163 [in Ukrainian].
4. BRYTSYNA, Oleksandra. Buvalshchyna. In: Ihor DZEVERIN, editorial board's chairperson. *The Ukrainian Literary Encyclopedia: In Five Volumes*. Kyiv, 1988, vol. 1 (A–Г), p. 240 [in Ukrainian].
5. BRITSYNA, Oleksandra, Halyna DOVZHENOK. *Ukrainian Epic Prose Narratives* [online]. Available from: <http://ukrainaforever.narod.ru/ukrproza.html> [in Ukrainian].
6. BUGERA, Ivan. Customs and Beliefs of Lemkivshchyna. (The Library of Lemkivshchyna). In: Yulian TARNOVYCH, ed.inchief, *Our Lemko*. Lviv, 1939, no. 15, 40 pp. [in Ukrainian].
7. HOLOVATSKYI, Yakiv. *Presentations of Old Slavic Legends, or Mythology, Compiled by Ya. F. Holovatskyi*. Kyiv: Trust, 1991, 94 pp. [in Ukrainian].
8. HNATIUK, Volodymyr. *Ukrainian Folk Literature (In the Case of Records of Ukrainian Ethnographic Material)*. Vienna, 1916, 45 pp. [in Ukrainian].
9. GRINCHENKO, Boris. *Ethnographic Materials, Collected in Chernigov and Neighboring Provinces. In Three Volumes*. Iss. 1: Stories, Tales, Legends, Proverbs, Riddles, etc. Chernigov, 1895, 308 pp. [in Russian].
10. GRINCHENKO, Boris. *Ethnographic Materials, Collected in Chernigov and Neighboring Provinces. In Three Volumes*. Iss. 2: Stories, Tales, Legends, Proverbs, Riddles, etc. Chernigov, 1897, 390 pp. [in Russian].
11. HRYTSAL, Mykhailo, Viktor BOIKO, Lidia DUNAIEVSKA. *Ukrainian Folk Poetic Works*. Kyiv: Scientific Thought, 1983, 357 pp. [in Ukrainian].
12. DAVYDIUK, Viktor. *Ukrainian Mythological Legends*. Lviv: World, 1992, 176 pp. [in Ukrainian].
13. DEI, Oleksii. Legends and Narrations. In: Oleksiy DEI, editorial board's chairperson. *Legends and Traditions*. Compiled and annotated by A. IOANIDI. Kyiv: Scientific Thought, 1985, pp. 7–36 [in Ukrainian].
14. DMYTRENKO, Mykola. *Ukrainian Folkloristics: History, Theory, Practice*. Kyiv: Ethnology, 2001, 576 pp. [in Ukrainian].
15. DRAHOMANOV, Mykhailo. Notes on the Systematic Publication of Works on Ukrainian Folk Literature. In: *Mykhailo Drahomanov's Studies on Ukrainian Folklore and Literature*. Lviv, 1899, vol. 1, 260 pp. [in Ukrainian].

16. ZUKHBA, Sergei. Genre Composition of Abkhazian Folk Non-Fairy Tale Prose. In: *Prose Genres of Folklore of the USSR Peoples: Theses of Papers of the All-Union Scientific Conference «Prose Genres of Folklore of the USSR Peoples»* (May 21–23, 1974, Minsk). Minsk, 1974, pp. 203–204 [in Russian].
17. KABASHNIKOV, Konstantin. To the Characterization of Genre Structure of Belarusian Folk Prose. In: Serhiy ZUBKOV, ed.in-chief, *Folk Art and Ethnography*, 1974, no. 4, pp. 59–68 [in Russian].
18. KERBELYTĖ, Bronislava. *Types of Folk Tales: A Structural-Semantic Classification of Lithuanian Etiological, Mythological Tales and Legends*. Saint Petersburg: European House, 2001, 605 pp. [in Russian].
19. KOLESSA, Filaret. *Ukrainian Oral Literature: A General Review and Selected Works*. Lviv: Shevchenko Scientific Society Publishers, 1938, 644 pp. (Popular Science Library of the Enlightenment Society; Parts 1–4) [in Ukrainian].
20. DRAGOMANOV, Mikhail, compiler. *Ukrainian Folk Tales and Stories*. Kiev, 1876, 434 pp. [in Russian].
21. MELETINSKY, Yeleazar. Folk Epos. In: Grigory ABRAMOVICH et al., eds. *Theory of Literature: Major Problems in the Historical Elucidation. Modes and Genres of Literature*. Moscow, 1964, pp. 50–96 [in Russian].
22. MYSHANYCH, Stepan. *Oral Folk Tales: Questions of Poetics*. Kyiv: Scientific Thought, 1986, 327 pp. [in Ukrainian].
23. MURODOV, Otamurod. Features of Tajik Demonological Stories. In: *Prose Genres of Folklore of the USSR Peoples: Theses of Papers of the All-Union Scientific Conference «Prose Genres of Folklore of the USSR Peoples»* (May 21–23, 1974, Minsk). Minsk, 1974, pp. 204–205 [in Russian].
24. POMERANTSEVA, Erna. *Russian Oral Prose: A Teaching Aid in a Special Course for Students of Pedagogical Institutes in the Speciality no. 2101 «Russian Language and Literature»*. Moscow: Education, 1985, 272 pp. [in Russian].
25. PROPP, Vladimir. Genre Structure of Russian Folklore. In: Vasily BAZANOV, ed.-in-chief, *The Russian Literature*, 1964, no. 4, pp. 58–76 [in Russian].
26. PROPP, Vladimir. *Folklore and Reality*. Moscow: Science, 1989, 233 pp. [in Russian].
27. SOKIL, Vasyi. *Folk Legends and Narrations of the Carpathian Ukrainians*. Kyiv: Institute of Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine, 1995, 157 pp. (Preprint. NAS of Ukraine, Inst. of Ethnology) [in Ukrainian].
28. SUKHOBURUS, Halyna. *Legends and Narrations. Ukrainian Folk Poetry*. Kyiv, 1958, vol. 1, pp. 401–423 [in Ukrainian].
29. FRANKO, Ivan. Folk Beliefs in the Foothills. In: Ivan Franko, ed., *The Ethnographic Collection*. Lviv, 1898, vol. 5, pp. 160–218 [in Ukrainian].
30. FRANKO, Ivan. Preface to the Collection “Halychyna Folk Tales Recorded by Osyp Rozdolskyi in Berlyn (Brody County) from the People”. In: Mykhaylo HRUSHEVSKYI, ed.: *The Ethnographic Collection*. Lviv, 1895, vol. 1, pp. 1–3 [in Ukrainian].
31. CHISTOV, Kirill. On the Issue of the Principles of Arranging Genres of Oral Folk Prose. In: Sergey TOLSTOV, ed. *Proceedings of the 7th International Congress of Anthropological and Ethnographic Sciences (August 3–10, 1964, Moscow)*. Moscow, 1964, 10 pp. [in Russian].
32. CHISTOV, Kirill. Prose Genres in the System of Folklore. In: *Prose Genres of Folklore of the USSR Peoples: Theses of Papers of the All-Union Scientific Conference «Prose Genres of Folklore of the USSR Peoples»* (May 21–23, 1974, Minsk). Minsk, 1974, pp. 6–31 [in Russian].
33. YAHELO, Svitlana. Genre Definition of Demonological Stories. In: Ihor NABYTOVYCH, ed.-in-chief, *Spheres of Culture*. Lublin: 2016, vol. 15, pp. 114–124 [in Ukrainian].

Надійшла / Received 10.02.2022

Рекомендована до друку / Recommended for publishing 25.11.2022